

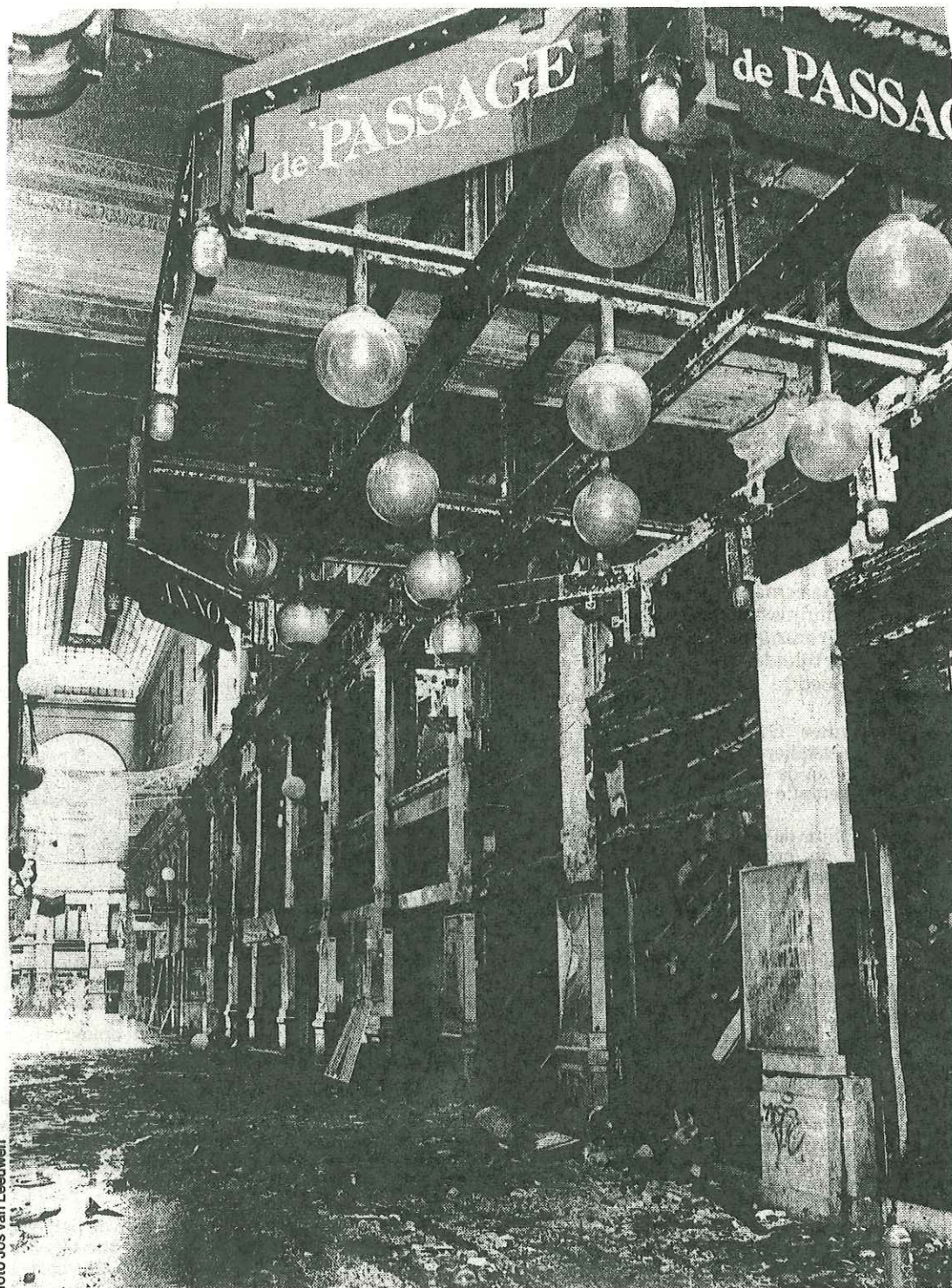

foto JUS van Leeuwen

• De puinhoop vanmorgen in De Passage.

9-4-1950 17

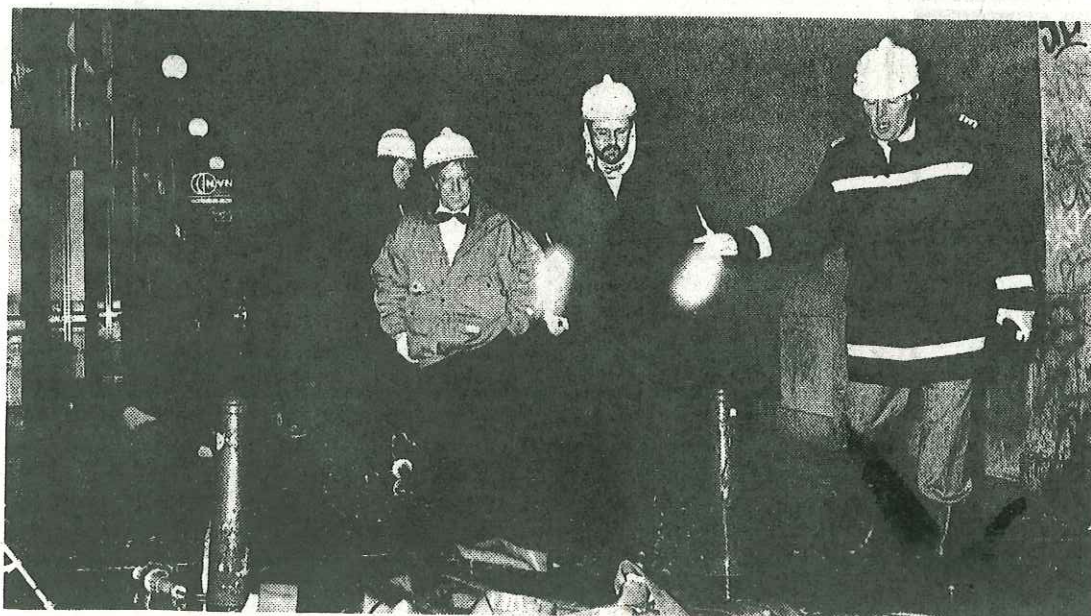
Hc 9/4/1990
87

foto's Jos van Leeuwen

● Commandant W. van der Molen (rechts) leidt wethouders C. Martini, burgemeester A. Havermans rond door de Passage. Wethouder H.J. Meijer blijft nog even staan.

● Een troosteloze aanblik: over een lengte van 45 meter is het glas uit de ijzeren spanten gesprongen.

RC 3-4-135-9

Den Haag — De Passage, waar een grote brand zaterdagavond verwoestende schade aanrichtte, wordt volledig in oude stijl hersteld. De totale schade is geschat op 15 tot 20 miljoen gulden, vooral ontstaan aan de karakteristieke glazen overkapping en het pand van de audiowinkel Allwave.

De Haagse brandweer had de brand, die vermoedelijk 's avonds rond negen uur is begonnen, even na middernacht onder controle. Tegen half één werd het sein 'brand meester' gegeven. Pas vele uren later was het vuur echt bedwongen. De brandweer had door de hermetisch gesloten rolluiken voor de winkels grote problemen bij de vuurhaarden te komen.

Het nablussen vergde nog tot gisteravond inzet van brandweertochten. Vanochtend is begonnen met het weghalen van een wankelende muur, die op een lunchroom dreigde te vallen.

Doorgang

Directeur J. Bos van de 's Gravenhaagsche Passage Maatschappij bv, de eigenaar van de panden, denkt dat de herstelwerkzaamheden anderhalf jaar in beslag zullen nemen.

Op zeer korte termijn begint een aannemer met het bouwen van een overdekte doorgang in de Passage, zodat voetgangers de doorsteek van de Spuistraat naar Kettingstraat en Buitenhof kunnen blijven maken. Vooralsnog wordt gedacht aan een houten tunnelconstructie van enkele meters hoogte.

Sluiting

De felle brand ontstond zaterdagavond in een monumentaal pand waarin geluids- en tv-winkel Allwave en de platenzaak

Free Record Shop waren gevestigd. Boven de winkel bevonden zich nog twee etages die als opslagruimte dienden.

Vermoedelijke oorzaak van de brand is sluiting in elektrische apparatuur of bedrading. Brandstichting wordt door de brandweer zeer onwaarschijnlijk geacht. De politie stelt wel een onderzoek in.

De op volledige sterkte uitgerukte Haagse brandweer werd bij het blussen geassisteerd door collega's uit Zoetermeer. Blusauto's van de Rijswijkse en Voorburgse brandweer stonden paraat in het geval van het ontstaan van andere branden in Den Haag.

Vonkenregen

De Haagse binnenstad werd in het gehele gebied rond de Passage afgezet. Tientallen politiemensen hielden de nieuwsgierigen tegen, die in de richting van de Passage waren getrokken. Tot in de verre omtrek regende het roet en was de vonkenregen in de lucht zichtbaar.

Het tramverkeer, dat reeds was omgeleid wegens werkzaamheden aan het tramspoor op de kruising van de Grote Markstraat en het Spui, werd in een nog wijdere cirkel rond de binnenstad gevoerd. Ook de bussen moesten een alternatieve route kiezen.

Zie ook pagina 9

Den Haag — Inktzwarte rookwolken maken de Passage even voor half tien zaterdagavond volledig ondoordringbaar.

De politie, die de bewoners van de overdekte winkelstraat uit hun huizen maant, moet zich haastig terugtrekken.

Verstikkende rook walmt al op tegen het pand van de Bonneterie. Het gebied wordt inmiddels door andere agenten afgezet. De rook ruikt vreemd en het vermoeden bestaat dat er giftig chloorgas in de lucht hangt. Maar nog niet alle bewoners zijn bereikt.

Brandweerlieden met persluchtmaskers nemen de politietaak over. Zij halen de laatste mensen uit de Passage. Ook een familie die een 55-jarig bruiloftsfeest viert. De jongste kleinkinderen worden met gereedstaande ambulances naar het Juliana Kinderziekenhuis vervoerd. Bezoekers van Cinema Studio aan de Kettingstraat wordt gesommeerd de pluche hal van de bioscoop niet te verlaten.

Even daarvoor, om tien over negen, hebben surveillerende agenten enkele rooksluizen uit de ruim honderd jaar oude overdekte winkelstraat zien drijven. Een paar etaleurs aan de Spuistraat maken de politie erop attent dat de rook uit de eerste etage van Allwave, een grote winkel in video, tv's en geluidsapparatuur, kringelt.

Rolluiken

De toegesnelde brandweer komt het winkelpand niet in: rolluiken sluiten de zaak, waar voor miljoenen guldens aan apparatuur staat, hermetisch af. De sleutel blijkt in Rijswijk te liggen, de assistent-bedrijfsleider woont in Schipluiden.

Met een slijptol worden mantaan in de stalen constructie gezaagd. Dan blijkt dat de rolluiken meer aan het zicht onttrokken hebben dan de dure apparatuur alleen: het vuur heeft zich al op de eerste verdieping en de begane grond uitgebreid. Een paar dozen met videoapparatuur wordt nog op het laatste uit de etage gegerist. Tevergeefs: de hele zaak blijkt gesmolten.

Meer brandweerlieden zijn nodig om de brand, die inmiddels hoorbaar door het pand raast, te bedwingen. Om kwart voor tien wordt het sein 'grote brand' gegeven. Extra brandweerauto's worden ingezet, de collega's in Zoetermeer, Rijswijk en Voorburg gewaarschuwd.

Nu worden de vlammen, die aan de kant van de Spuistraat uit de ramen lekken, ook aan de achterkant van het pand zichtbaar. De brandweer blijft de winkels aan de andere kant van de Passage en die in de Spuistraat nat houden.

Dan slaan de vlammen ook uit de kozijnen aan het Achterom. „Oh wat erg, oh wat erg” — een bewoonster grijpt een omstander bij de arm. Steeds harder brandt het in haar straat. De vlammen krullen niet meer uit het raamkozijn op de tweede etage, ze spuiten eruit. Meterslange blauwe vlammen. Televisietoestellen, cassettedecks, ceedees en ouderwetse vinylplaten staan in lichterlaaie.

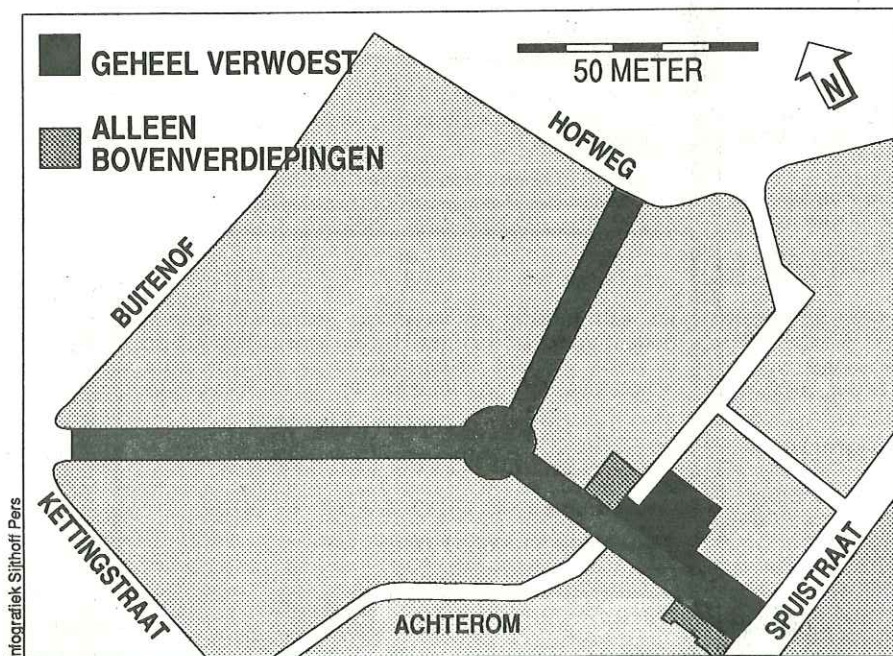
Een duif, smerig van het roet, drijft van het bluswater en in

opperste ademnood, ligt hijgend in een kozijn. Je kan hem zo oppakken, het kan hem niet meer schelen. „Die haalt het niet”, zegt iemand.

Vonkenzee

Dan bereikt het vuur ook de derde etage van het pand, waar de kartonnen dozen van al de uitgestalde electronica staan. Het vuur vreet zich erdoorheen, slaat dwars door het dak. Een schotelantenne, die trots op het dak blijft staan, wordt aan het zicht onttrokken. De smeulende stukjes karton waaieren tientallen metershoog in de lucht, opgestuwd door de enorme hitte van het vuur. Een vonkenzee verspreidt zich over de Haagse binnenstad. Wandelaars op de Prinsengracht krijgen roet op hun jas. Vuur slaat nu ook door de Passage heen, en bedreigt de winkels aan de overkant. Vlammen vullen de met glas overdekte hal. Een vuurzee in de Passage. De ramen springen nu ook aan de andere kant van de winkelgalerij.

De brandweerlieden, die tot dan toe ook in de Passage zelf blussen, moeten zich terugtrekken. Sommigen strompelen net op tijd naar buiten, tussen de vallende stukken glas in, de straat op. Het is elf uur, het dak van ijzeren spanten begeeft het en stort gedeeltelijk in.

Grote branden vanaf 1960

HC 3/4/1990

Den Haag — De stad is de laatste jaren steeds vaker door grote branden getroffen. De brandweer geeft het sein 'grote brand' als enkele autospuiten (brandweerauto's) niet voldoende zijn om het vuur te bedwingen en groot materieel nodig is. Een overzicht vanaf 1960.

- 18 december 1964. Het gebouw van Kunsten en Wetenschappen aan de Zwarteweg brandt tot de grond toe af. Tot op de dag van vandaag geldt deze brand in Den Haag als de spectaculairste van de eeuw.

- 23 februari 1975. Van het Palais de Dance aan de Gevers Deynootweg blijven slechts rokende puinhopen over.

- 20 april 1983. De Ruygenhoek, het voormalig zomerverblijf van

koningin Wilhelmina bij de Pompstationsweg, wordt in brand gestoken. De schade is zo groot dat het gebouw als verloren moet worden beschouwd.

- 13 mei 1984. De bioscoop Asta aan het Spui loopt grote schade op door een grote brand.

- 25 december 1987. Bij een grote brand in het cellencomplex van het hoofdbureau van politie aan de Burgemeester Patijnlaan komen twee brandweerlieden en twee arrestanten om het leven. Een arrestant had lucifers in zijn cel en stichtte de brand.

- 15 oktober 1989. Brand station Hollands Spoor. Van een groot deel van de overkapping en de stationsrestauratie blijft niets over. De brand is aangestoken.

'Een metropolitaans wonder'

Den Haag — Sinds haar oprichting op 4 mei 1885 is de Haagse Passage veelvuldig genoemd. 'Een metropolitaans wonder', 'de liefste plek van de stad' en 'een city in de city' om maar een paar omschrijvingen te noemen.

In 1882 kwamen L. Uyttenhooften, controleur der belastingen en Hagenaar P. Sonnaville bijeen om de plannen voor een chique overdekte winkelstraat te bespreken en werd de nv 's-Gravenhaagsche Passage-Maatschappij opgericht. Er werden panden opgekocht, ontruimd en afgebroken. Het voorwerk was binnen twee jaar gedaan.

De bouw verliep echter moeizaam, omdat de Passage-Maatschappij moeite had om financiers voor het project te vinden. Een aannemer uit Brussel bood de helpende hand. Dat leverde een lokale rel op, omdat de Haagse architecten Van Wijk en Westra aan de kant werden geschoven terwijl zij wel de ontwerpen voor de Passage hadden gemaakt.

Maar ondanks de problemen had Den Haag op 4 mei 1885 er een uniek koopcentrum bij. De

toegang aan de Spuistraat werd overigens pas later gerealiseerd als ook de derde arm, die de rotonde met de Hofweg moest verbinden. Er zaten allerlei dure zaken in de Passage zoals Rond, Keiser, Akkerman, Laboyie, café Bordelaise en Hôtel du Passage.

Koopedrag

Voor de winkelgalerij brak na de Tweede Wereldoorlog een andere periode aan. Het koopgedrag van het winkelend publiek werd anders. De oude generatie winkeliers verdween. Becht maakte plaats voor de geluidinstallaties van het nu verbrande Allwave. De modezaak van Destrée ruimde het veld voor bonthandel Reimer. In 1970 sloot zelfs het beroemde hotel Hôtel du Passage.

De panden stonden, behalve dat van het oude hotel, nooit lang leeg. Tot op de dag van vandaag is de Passage voor ondernemers een aantrekkelijke locatie. Het dure imago is verdwenen, maar nog steeds zijn er bijzondere winkels te vinden. Want, zoals de dichter Gerrit Achterberg het in 1953 in een gedicht verwoordde:

*Den Haag je tikt er tegen en het zingt
In de passage krijgt de klank een hoog
weergalmen en omlaag een fluistering
tussen de voeten over het graniet;
rode hartkamer die in elleboog
met drie uitmondingen de stad geniet.*

De brandweer heeft het vuur nog allerm minst onder controle, en het breidt zich naar twee kanten uit: richting rotonde en over de poort boven de Passage, waaronder het bord 'Passage honderd jaar' begint te smelten. De hoogwerker in de Spuistraat blust van bovenaf, maar de vlammen zetten door.

De bezoekers van de Cineac, die midden in het plot van 'War of the Roses' zitten, moeten op last van de politie de bioscoop verlaten. Te gevaarlijk. 620 film liefhebbers verlaten de bioscoop gedwee.

Plotseling glasgerinkel in de Spuistraat: met een hakbijl wordt de etalegeruit van Cinderella-schoenen ingeslagen. Damespumps worden op straat geworpen, gehelmde brandweermannen rennen het pand binnen, slangen achter zich meetersend. De brand wordt nu ook vanaf de zijkant, vanaf het dak bedwongen.

Deze tactiek heeft succes: om half twaalf is het vuur ingesloten. Burgemeester A. Havermans, de opperste baas van de brandweer, komt zelf poolshoogte nemen. Hij waagt zich een tiental meters in de uitgebrande Passage. Kijkt omhoog, staande tussen bergen glas. Met hem zijn de wethouders H.J. Meijer (VVD, binnenstad) en C. Martini (PvdA, economische zaken)

meegekomen. Alle drie zijn ze in smoking: weggerukt uit een muzikaal concours in het Scheveningse Circustheater.

Om nul nul zeventwintig uur geeft commandant W. van der Molen van de Haagse brandweer het sein 'brand meester'. Het nablussen kan beginnen.

Opnieuw glasgerinkel. Met een bezem worden de laatste resten glas uit de kozijnen gestoken. De volgende ochtend is R. Bons van Cinderella druk in de weer om zijn zaak weer op orde te krijgen. Een paar uur daarvoor is een

groep brandweermannen nog door zijn etalage geraasd. „Ik heb wat vuiligheid in mijn etalage, maar het is heel wonderlijk dat er verder niets met mijn zaak is gebeurd”. Toen hij 's ochtends bij de Passage aankwam brandde er nog een lamp aan de buitenkant van zijn winkel. In de winkelgalerij, waar de temperaturen tot ongekeende hoogten waren gestegen. „Wonderlijk”.

Bedrukte gezichten bij de eigenaars van de koffieshop in de Passage. De kat, die niet meer op tijd meekon, is gestikt. De Van Gogh-das, model 'Sterrennacht' in de etalage van de Cravat Club aan de overkant, heeft rookschaadte opgelopen. Bij andere winkels is weer veel waterschade: bij modezaak West End hangen drijfnatte pakken aan de rekken.

Ook de bewoners van de huizen boven de winkels in de Passage druppelen weer binnen. De meeste mensen hebben onderdak gevonden bij familie of kennissen, vier van hen hebben in een hotel overnacht. In groepjes staan ze bijeen. Ongeloof. Woede.

Terwijl beroete brandweerlieden nog druk in de weer zijn, posteert ijscoman Fred van ijs salon Corneeldi zich op een zonnig hoekje aan het Achterom. Hij zal goede zaken doen: honderden mensen passeren zondag zijn wagentje om zich achter het inderhaast opgestelde hek te verdringen. „Haleluja, ooh wat erreg”, zeggen de mensen sabbelend aan een pistache-vanillecone.

Hc 3/4/1950

(3)

Hc 3-4-1950 Geen blusinstallatie bij Allwave

Den Haag — Het pand van Allwave was niet voorzien van een sprinklerinstallatie. Dergelijke automatische brandblusapparatuur had de brand wellicht tijd kunnen blussen.

Dat heeft een woordvoerder van de brandweer vanmorgen bevestigd.

Allwave was overigens niet verplicht een dergelijke installatie te hebben, aldus brandweerwoordvoerder F. Lek. „Bedrijven zijn pas verplicht zich voor controle aan te melden als zich tegelijkertijd steeds meer dan vijftig personen in het pand bevinden. Dan is de brandbeveiligingsverordening van toepassing, die eisen stelt op het gebied van blusmiddelen, compartimentering en alarmering. Bij Allwave heeft de brandweer nooit gecontroleerd omdat men zich niet heeft aangemeld”.

Algemeen directeur D. van Hilten van Allwave wilde zich vanmorgen onthouden van commentaar op het ontbreken van de sprinklerinstallatie. „Het is nu ook niet nog niet vast te stellen of een sprinklerinstallatie de brand had kunnen voorkomen”. Een sprinklerinstallatie begint te blussen zodra de temperatuur een bepaalde hoogte bereikt. Dan wordt het blusmechanisme via een smeltschakelaar in werking gesteld.

Volgens directeur J. Bos van de 's-Gravenhaagsche Passage Maatschappij, de eigenaar van de panden, wordt elke elektrische installatie in de Passage iedere drie jaar gecontroleerd. Bovendien worden ook alle gasinstallaties nagekeken. Voorts moeten de bewoners ieder jaar hun schoorsteen laten vegen.

Bedrijven moeten snel weer draaien

PO 5THOORN 12-4-90

Winkeliers Passage worstelen zich uit ravage na verwoestende brand

DEN HAAG - Een felle brand heeft afgelopen zaterdag gewoed in de Passage, het stijlvolle winkelgebied in de binnenstad. De vestiging van All Wave, op de hoek van de Passage en de Spuistraat, viel geheel ten prooi aan de vlammen. Van omliggende panden liepen de hogere etages brand- en rookschade op. De schade wordt geraamd op 15 tot 20 miljoen gulden. „Maar ieder bedrag is verdedigbaar”, vindt de heer J. Bos, directeur van de 's-Gravenhaagse Passage Maatschappij. De beschadigde panden zullen in hun oorspronkelijke staat worden teruggebracht: een operatie die zeker anderhalf jaar gaat duren. Maar in het kantoor van de Maatschappij en talloze winkels wordt hard gewerkt om het winkelcentrum zo snel mogelijk weer te laten functioneren.

De brand is zaterdag omstreeks 21.00 uur, vermoedelijk door kortsluiting, ontstaan in het pand van All Wave. Ter plaatse aangekomen werd de brandweer geconfronteerd met de gesloten rolluiken voor de etalages. Met het openslijpen daarvan gingen kostbare minuten verloren. Toen men zich toegang had verschaft, bleek dat het vuur zich verder had uitgebreid dan men verwachtte. Ook hierbij speelden de ondoorzichtige rolluiken een rol.

De Haagse brandweer bestreed

het vuur met assistentie van het corps uit Zoetermeer. Toen door de hitte, de rookontwikkeling en het instortingsgevaar blussen vanuit de Passage onmogelijk werd, ging men de vlammen te lijf vanaf de daken van omliggende panden en met een in de Spuistraat opgestelde hoogwerker. Rond 00.30 uur kon het sein 'brand meester' worden gegeven, maar het nabuswerk nam nog de hele zondag in beslag. De heer Bos wil benadrukken dat men de brandweer uitermate dankbaar is. „Dankbaar dat bij het bestrijden van de brand in onze 105 jaar oude Passage door hun bekwame optreden geen gewonden zijn gevallen en de schade, ondanks de belemmerende omstandigheden, tot een minimum beperkt zijn gebleven”.

Toekomst

In de Passage wordt alles op alles gezet om het winkelende publiek zo min mogelijk hinder te doen ondervinden en de bedrijven in staat te stellen hun activiteiten zo goed mogelijk voort te zetten. De eerste werkdagen van deze week zijn door de ondernemers gebruikt om de rookschade te herstellen. De meeste winkels zijn alweer geopend.

In de Passage en aan de Spuistraat zijn losse delen die gevaar konden opleveren voor de wandelaars in de Spuistraat verwijderd. Het gedeelte van de Passage tussen het Achterom en de Spuistraat blijft voorlopig afgesloten voor bezoekers.

„Maar we hopen deze week het eerste deel van het winkelcentrum weer te kunnen openstellen”, aldus de heer Bos. Hij doelt hiermee op het gedeelte tussen de rotonde en het Achterom. „Het publiek kan dan via het Achterom de Spuistraat weer bereiken”.

„De volgende stap is het stemmen van de uitgebrande gevelwand naar de panden aan de overkant. Door deze steun te geven wordt het instorten van de gevel voorkomen. Nader onderzoek moet uitwijzen of de gevel - of delen ervan - kan blijven staan of moet worden gesloopt”.

„Het gevaar dat er kleinere delen naar beneden komen, blijft bestaan”, vertelt de heer Bos. „Daarom moeten de etalages van de winkels tegenover All Wave worden gebarricadeerd; dit ter bescherming van de klanten en het personeel. De juwelier op de hoek van de Spuistraat heft - zoals hij al van plan was - deze maand zijn bedrijf op. De schoenenzaak daarnaast heeft ook een ingang aan de Spuistraat en blijft dus bereikbaar. Voor het reisbureau wordt een tijdelijke ingang aan het Achterom gerealiseerd. Ook daar kan de bedrijfsvoering dus snel worden hervat”.

Tenslotte wordt wellicht een houten overkluizing in het geteisterde deel van de Passage gebouwd, zodat dit weer toegan-

kelijk wordt voor het publiek. Het vuur in de Passage heeft op zijn beurt de discussie over de rolluiken voor de etalages weer doen oplaaien. Deze hebben de bluswerkzaamheden gehinderd, waardoor meer schade is ontstaan dan noodzakelijk was. De heer Bos pleit voor een andere oplossing: „Hekken bij de ingangen van de Passage werken ontmoedigend op eventuele inbrekers en zouden dus een alternatief voor de rolluiken kunnen zijn. Een deel van de Passage is - om de daar aangelegde perkes te beschermen - al voorzien van tijdelijke hekken. We hebben enige tijd geleden een bouwvergunning aangevraagd voor het permanent aanbrengen van schaarhekken, die aansluiten bij de bouwstijl van de Passage. Maar die aanvraag is afgewezen”.

„Rookmelders en sprinklers zijn ook geen overbodige luxe”, vindt de heer Bos. „Maar als de verzekeringsmaatschappijen deze niet verplicht stellen, schaffen de bedrijven ze ook niet aan. Natuurlijk was de schade aan de voorraad en de inventaris in ieder geval aanzienlijk geweest, maar nu moet men daarnaast nog eens anderhalf jaar wachten tot het pand weer te gebruiken is. En ook dat kost handenvol geld”.

• Pas de volgende dag is de ravage te overzien.

• De vlammen banen zich een weg door de Passage.

Zeker een kwartier vertraging bij bluswerk in Passage

Brandweer wil betere toegang via rolluiken

door MIRO LUCASSEN

Den Haag — De Haagse brandweer wil makkelijker toegang hebben tot winkels die door rolluiken worden beveiligd.

Dat zegt woordvoerder F. Lek na de grote brand die zaterdag een deel van de Passage verwoestte. Bij het blussen werd de brandweer ernstig gehinderd door de hermetisch gesloten rolluiken van geluids- en tv-winkel Allwave.

Het is de eerste keer dat de Haagse brandweer zo in de problemen kwam door rolluiken bij winkels. Achter de luiken in de Passage woedde de brand lange tijd ongezien voort, en daarna duurde het meer dan een kwartier voordat de brandweer er in slaagde in het pand te komen.

Daartoe moest een speciale hulpverleningswagen met een slijpschijf worden opgeroepen. De brandweerlieden maakten met die schijf een gat aan de kant van de Spuistraat, maar moesten toen tot de ontdekking komen dat ze niet bij de deur van de winkel zaten. Het zagen van een tweede gat zorgde voor nog meer vertraging.

„Wij pleiten voor open rolluiken van traliewerk zodat een begin van brand zichtbaar is, en zodat wij kunnen zien waar de ingang is”, aldus Lek. „Zo’n getralied open hekwerk is voor ons makkelijker te openen met behulp van

hydraulisch gereedschap, dat we op alle wagens hebben. Die wensen leggen wij bij de gemeente neer”.

Esthetisch

Gesloten rolluiken zoals die bij Allwave waren aangebracht zijn sinds twee jaar verboden door de gemeente. Winkels die ze nog wel hebben, krijgen tot 1992 de tijd om nieuwe luiken of hekken aan te brengen die voor 75 procent lichtdoorlatend zijn. Dat beleid blijft gewoon bestaan, aldus een woordvoerder van de gemeente.

„Burgemeester Havermans heeft gezegd dat we er nog eens over na moeten denken, maar hij bedoelt daarmee niet dat de gesloten luiken sneller weg moeten zijn”, aldus de woordvoerder. „Het raadsbesluit daarover is genomen na zorgvuldig overleg met de winkeliers, en het is niet de bedoeling dat open te breken”.

Secretaris Chr. de Bouter van de Kamer van Koophandel vindt dat er alle aanleiding voor is om nog eens met ondernemers en gemeente te praten over de toepassing van rolluiken. „Bezwaren vanwege de brandveiligheid zijn helemaal nieuw. Tot nog toe ging het de gemeente vooral om het esthetisch aspect. Ook de bereikbaarheid van de Passage is gecompliceerd. Het is naar mijn mening te vroeg om te zeggen dat de rolluiken helemaal weg

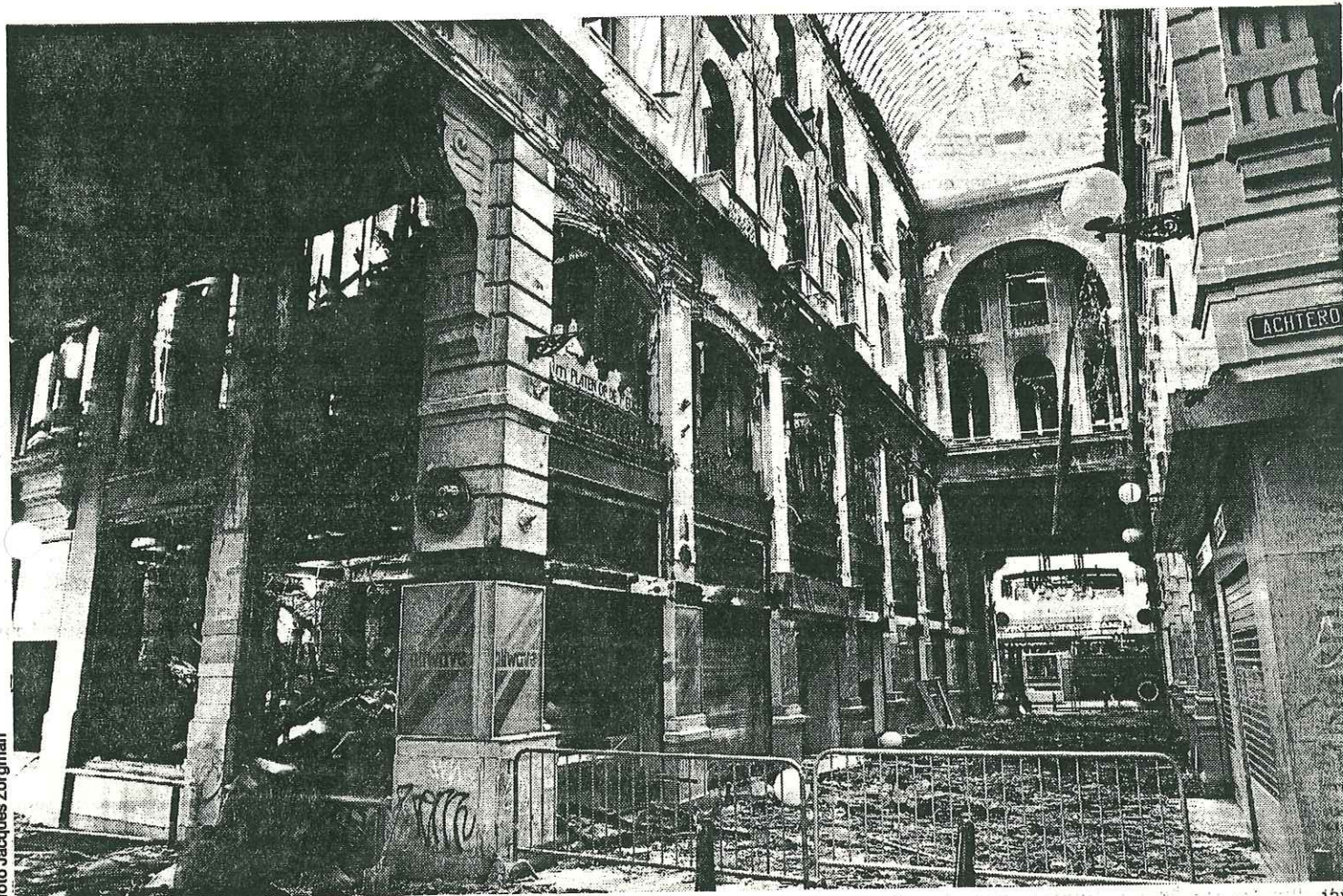
moeten. Ze zijn een bescherming tegen diefstallen, en zolang de overheid die bescherming niet kan garanderen, zijn ze nodig”.

Preventieplan

Directeur J.W. de Groot van de Verzekeraarshulpdienst, een samenwerkingsverband van auto-schade- en brandverzekeraars, meent dat rolluiken hoe dan ook noodzakelijk blijven om inbraak te voorkomen. „Het is een oude discussie, hierover wordt al vijftien jaar gesproken”. Opgewerkte luiken zijn naar zijn mening prima geschikt, ook voor juweliers en andere zaken met kostbare handel in de etalage.

De Groot zegt verbaasd te zijn over de geringe aandacht in de Passage voor brandpreventie: „Er was nauwelijks iets gedaan om brand te kunnen melden, er was geen enkele sleuteldiscipline. Dat hoort thuis in een preventieplan. Dit had niet moeten gebeuren op deze manier. Elke brand moet een les zijn. Maar dit soort gedachten heb je altijd achteraf. In mijn vak verbaas ik me geregeld. Eigenlijk is elke brand het gevolg van een stommitieit, iets anders komt haast niet voor”.

Directeur J. Bos van de 's Gravenhaagsche Passagie Maatschappij bv vindt dat er voldoende maatregelen zijn genomen om brand te voorkomen. De elektriciteits- en gasinstallaties worden geregeld gecontroleerd,

● De troosteloze aanblik van de Passage. Links nog een dicht rolluik voor Allwave. In 1992 moeten ze overal in de stad zijn verdwenen.

HC 10-4-1990 87

is Bos. Een automatische brandinstallatie is er niet, en die komt er volgens Bos ook niet: „Dat is door niemand voorgeschreven”. Eigen maatregelen tegen gesloten rolluiken heeft hij ook niet in petto: „Wij volgen het gemeentelijk beleid”.

Volgens de brandweer had een sprinklerinstallatie in het pand van Allwave de brand tijdig kunnen doven. Het pand is nooit door de brandweer op brandveiligheid gecontroleerd. Dat is pas nodig als er zich steeds meer dan vijftig mensen bevinden.

Vervangen

Het aantal gesloten rolluiken in het kernwinkelgebied is volgens een gemeentelijke telling de afgelopen twee jaar gedaald. Aan

het begin van dit jaar waren er ongeveer 100 open rolluiken en 130 gesloten. Twee jaar geleden waren er nog 75 open luiken en 150 gesloten.

„Dat lijkt langzaam te gaan, maar wij denken toch dat in 1992 alle gesloten rolluiken vervangen zijn”, zegt ambtenaar C. de Kreeke, die bij de gemeentelijke projectorganisatie binnenstad belast is met het rolluikenbeleid. „Toen we met het verbod op gesloten luiken kwamen, was er

een enorme vermeerdering van die rolluiken. Dat hebben we een halt toegeroepen, en het aantal is zelfs verminderd”. De laatste telling dateert van enkele maanden geleden. De Kreeke zegt het gevoel te hebben dat sindsdien het aantal open rolluiken verder is toegenomen. Hij denkt dat dit onder andere te danken is aan het nieuwe elan waarmee gemeente en ondernemers gezamenlijk de verbetering van de binnenstad ter hand hebben genomen.

Passage weer snel de oude

Den Haag - De Passage begint na een korte, sombere periode weer helemaal de oude te worden. Het casco van het gedeelte dat in april vorig jaar vrijwel volledig in vlammen opging wordt binnenkort opgeleverd, in een aangrenzend deel leggen de bouwers de laatste hand aan een nieuw viersterrenhotel. Dit zal op 25 juli zijn eerste gasten verwelkomen; de officiële opening wordt omstreeks oktober, november verricht.

Al direct na de verwoestende brand maakte de 's-Gravenhaagsche Passage Maatschappij bv bekend dat zij de historische winkelgalerij volledig in haar oorspronkelijke stijl zou herstellen. Voordat daarmee werd begonnen, moest eerst het stuk vanaf het Achterom tot bij de Spuistraat volledig worden gesloopt; de geblakerde restanten bleken er te slecht aan toe te zijn.

In een jaar tijd verrees een nieuw, modern casco, zijn de karakteristieke sierelementen gekopieerd die weer op de gevel moesten komen en is de eveneens zwaar beschadigde glaskap vernieuwd. Het grootste deel van de schutting is al verdwenen. „En de steigers zullen half juli weg zijn”, aldus directeur J. Bos van de Passage Maatschappij.

Woningen

De bovenste twee verdiepingen van de nieuwbouw zijn gereserveerd voor woningen, de begane grond en de eerste etage krijgen weer een functie als winkel. Bos weet nog niet welke zaken zich hier zullen vestigen; de ruimte wordt gehuurd door een onroerend goed-maatschappij die op haar beurt één of meer winkeliers probeert te vinden.

Audiowinkel

Allwave keert in elk geval niet terug, aldus Bos. En van de Free Record Shop, de platenzaak die vóór de brand op de eerste verdieping zat, zegt hij niet gehoord te hebben dat men belangstelling heeft.

„Het is een groot karwei geweest waaraan heel veel mensen in de ontwerp-, plannings- en uitvoeringsfeer letterlijk en figuurlijk hun steentje hebben bijgedragen”, zegt Bos over de herstelwerkzaamheden.

Geluk

Volgens de directeur was een geluk bij een ongeluk dat gebruik kon worden gemaakt van de kraan die in opdracht van Novotel was geplaatst ten behoeve van de bouw van het nieuwe hotel. „Als we die niet hadden gehad, hadden we echt problemen gekregen. Je kunt er anders gewoon niet bij komen”.

Het hotel - 91 kamers, 3 suites en een ondergrondse parkeergarage voor 41 auto's - is gevestigd op de plaats van de voormalige Passage bioscoop.

Belemmerd

Aan de kant van het Achterom werd een fors stuk van de oorspronkelijke bebouwing opgeruimd, de gevel aan de kant van de Passage-arm naar de Hofweg daarentegen kon grotendeels blijven. Net als de voorzijde aan de Hofweg zelf.

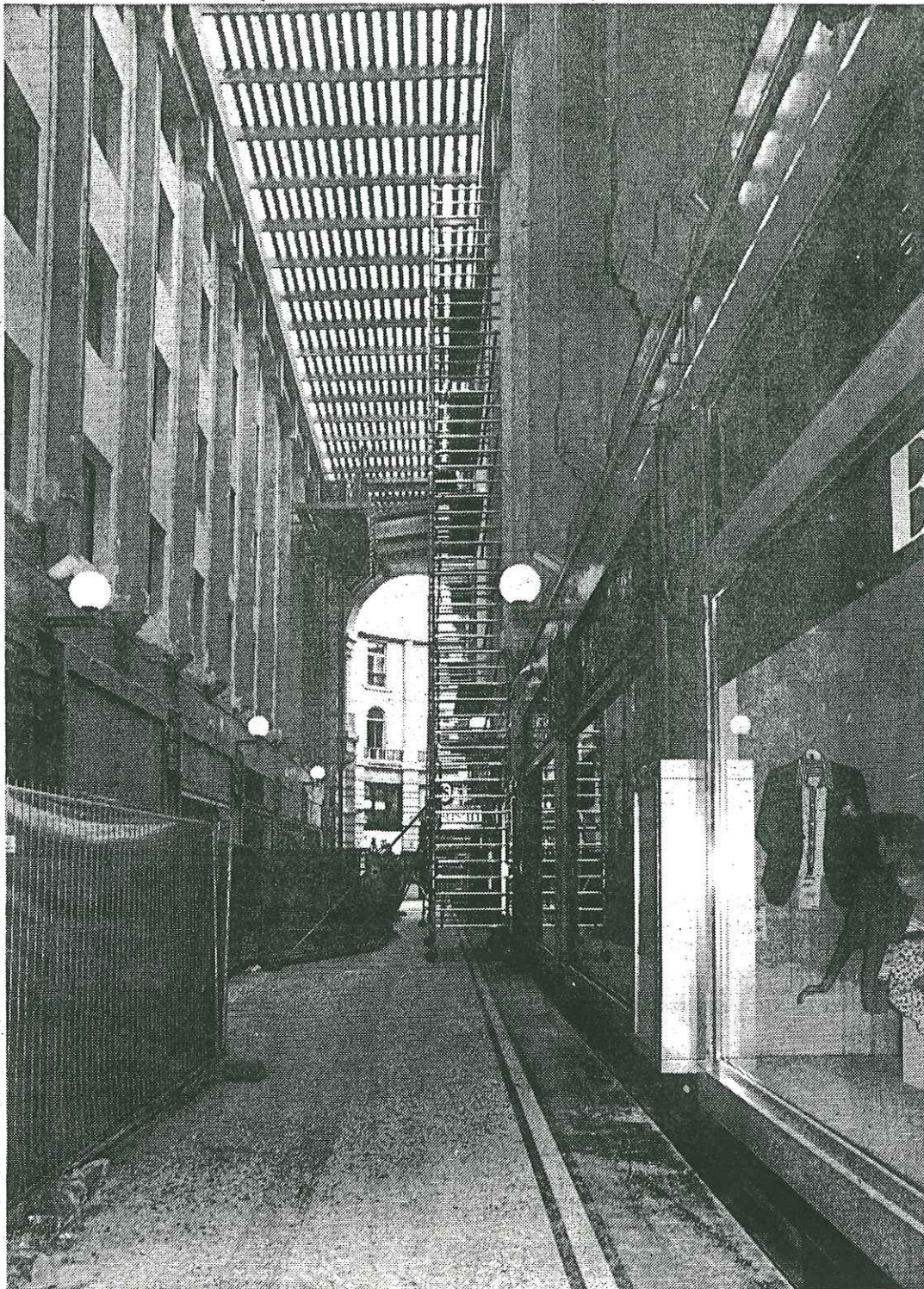
Op dit moment wordt in dit gedeelte van De Passage het zicht op de karakteristieke overkapping nog belemmerd door een rooster van balken.

Dit moet het publiek beschermen tegen het gereedschap en het bouw materiaal dat zou kunnen vallen tijdens het werken in de hoogte.

„De bedoeling is het binnenkort af te breken”, aldus Bos.

Het hart van De Passage. Met links de arm richting Hofweg en rechts het gedeelte naar het stuk dat in april vorig jaar in vlammen opging. Foto's Karel Vereecken.

De Passage-arm die vanaf de Hofweg loopt. Onder de overkapping zit nog het balkenrooster dat als bescherming voor het publiek dient. Aan de linkerkant bevindt zich het hotel van de Novotel-keten. De Passage Maatschappij heeft van de gelegenheid gebruik gemaakt door ook de gevel aan de overkant van dit gedeelte van de winkelgalerij op te knappen; vandaar die steiger.

De Haagse Passage

LEO VAN DER MEULE

Het is de afgelopen decembermaand ongetwijfeld weer dringen geweest in de Haagse Passage. Gezellige drukte die noopt tot slenteren en het nemen van kleine passen. Precies die vorm van bedachtzame vooruitgang die ook het bouwkundig en commercieel beheer van dit bekende Haagse monument kenmerkt.

'Overdekte glasgaanderij'

De Haagse Winkelpassage, kortweg, zelfs voor velen van buiten de stad, de Passage, dateert voor wat betreft zijn kerngebied, het traject Spuistraat-Buitenhof, uit de jaren 1882-1885. Het ontwerp is van de architecten *H. Wesstra* en *J.C. van Wijk*. In beginsel werd uitgegaan van drie armen, maar daar het de initiatiefnemers al zwaar genoeg viel het geld voor twee armen bij elkaar te krijgen werd die derde arm, naar ontwerp van architect *Jos*.

Duynstee, pas in 1928-'29 aangebouwd. Bij de opening op maandag 4 mei 1885 sprak de eerste directeur van de NV's-Gravenhaagsche Passage Maatschappij dat Den Haag vanaf dat moment haar zustersteden geen 'overdekte glasgaanderij' meer te benijden had. Zelfs het spraakgebruik was toen nog monumentaal! Er was echter voordat deze lovende woorden konden klinken heel wat gepasseerd. Enkele vermogende Haagse heren met oog voor de veranderende

omstandigheden vonden dat de groei van de stad, de opkomst van Scheveningen als mondaine badplaats en de hoge vlucht die het overdekte winkelen in o.a. Brussel en Parijs reeds genomen had, de bouw van een overdekt winkelgebied in de Haagse binnenstad alleszins rechtvaardigden.

Zij kozen daar met vooruitziende blik een gebied voor uit tussen twee andere belangrijke winkelstraten. Tot op de dag van vandaag, zo is gebleken, is een van de oorzaken van het succes van dit winkelgebied, dat het daadwerkelijk een passage, doorgang of verbinding, creëert tussen twee andere drukke winkelgebieden: de Spuistraat en het Buitenhof/Noordeinde. Verwerving en sloop van de benodigde panden in het gebied gevolgd door het vinden van een geschikte architect leverden geen probleem op. Voor het benodigde kapitaal moest men echter uitwijken naar Brussel. De Belgische bank bedong meteen dat een Brusselse aannemer de passage mocht bouwen. In de kleine lettertjes van het contract stond tevens dat de aannemer ook de detailtekeningen zou leveren en de directie op het werk zou voeren in plaats van de architecten. *Wesstra* en *Van Wijk* waren woedend, protesteerden vergeefs en verbraken uiteindelijk tegen schadeloosstelling hun contract met de Maatschappij. De aannemer ging toen op eigen kracht verder en bracht op het uiteindelijk gebouwde ontwerp nogal wat wijzigingen, in feite versoberingen, aan. Ook kwam door het te laat beschikbaar komen van gronden aan de Spuistraat het bouwen van een even mooie ingangspartij als aan het Buitenhof op de tocht te staan.

Nog maar twee armen

Het was, nog zonder derde arm naar de Hofweg, al met al een tamelijk geamputeerd geheel dat op die vierde mei 1885 in gebruik werd genomen. Er waren winkels, er waren café's, woningen en zelfs een hotel. Nu de klanten, het koopgrage Haagse publiek, nog. Gelukkig voor de winkeliers heeft het daar nooit meer aan ontbroken. De veertig winkels zijn naar huidige begrippen aan de kleine kant, zo'n zestig vierkante meter terwijl honderd al heel gewoon is.

Goed onderhoud

Een van de redenen dat de Passage altijd zo goed is onderhouden is gelegen in het feit dat de winkeliers tevens aandeelhouder van de Maatschappij zijn. Een dergelijke opzet vergroot natuurlijk enorm de betrokkenheid. De gemeente heeft echter ook het nodige te vertellen want monumentenbelang is algemeen belang. Zowel vanuit de Maatschappij als de dienst monumentenzorg wordt de goede verstandhouding genoemd. Dat kan het beheer alleen maar ten